

utegnili, za to, ki ni tukaj nič perdevka ali priloga „okrajni“ treba, tako bi se nam potem bolj prilično zdelo, krogovinskiga župana, namesto: deželiskiga ali nadnadžupana, rajši verhniga ali glavniga, ali pa, če bi od glavarstva in poglavarstva imé vzeti hotli, glavariskiga župana imenovati.¹

Zdej se obrnemo še h cesarskim prednikom „Bezirk“ in „Kresije“. Cesarski prednik „Bezirk“, ali okrajne se imenuje po nemško, kakor veste, Bezirkshauptmann. Če to imé prav na tanjko v slovensko prestavimo, tako hoče toliko reči, kakor: glavni mož okrajne; pa po duhu slovenskiga jezika ga zamoremo lahko krajši narediti, in okrajni glavár ali poglavár reči (tode poslednje širji imé poglavár, mislimo, bi bilo boljši, za viši krogovinskiga ali deželnega prednika prihraniti, de bi že tako beseda sama višji ali nižji stopnjo prednika nazvanovala.) Po tim takim menimo, de bi se „Bezirkshauptmann“ nar pripravniši: okrajni glavár ali pa tudi samo glavár ali glaván imenoval. Pa če hočemo veči bogatost in prostost v tem perimku, tako se glavár lahko tudi še imenuje: okrajni gospod (kakor so že tudi poprej v nekterih krajih Bezirkskomisarja²) imenovali) — ali če se nič na osebo prednika, ampak le na njegovo oblast ali vradijo misli, kakor je zlast v spisanih prošnjah ali drugih polagah v nazivkih navadno: okrajna gosposka. Zraven tega pa bi se utegnil tudi še imenovati: okrajni prestopnik³) in okrajno prestopstvo; okrajni višnik in okrajno vištvo (vikšistvo); okrajni vódja in okrajno vodištvo ali okrajna vodiča, okrajni oblastník in okrajna oblastija ali okrajno oblastvo ali oblastinstvo; ali tudi zeno besedo: g. okrajski, in uradija: okrajstvo, de nič ne opomnimo mnogih drugih bolj splohnih imén, postavim, okrajni zapovedník in okrajno zapovedištvo; okrajni nádnik in okrajno nádstvo; okrajni pretvórník (praefectus, praetor), in okrajno pretvórstvo, ali protvorija; okrajni prepostavljen in okrajno prepostavljenstvo.

(Konec sledí.)

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Marburga 6. oktobra. Danes smo imeli tu posebno veselo slovesnost. Našemu iskrenemu domorodcu, g. Martinu (Davorinu) Terstenjaku, zdaj učitelju vérozakona na tukajšnjim gimnazii, so naš okrožni predsednik, g. Ritschel, njemu od svetlega Cesarja podeljeni zlati križ za civilne zasluge v nazočnosti mnoge častite gospóde in šolske mladeži na njegove persi pripeli. Gosp. predsednik so to svečanost odperli z lepim obudivim govorom, v katerem so spomnili mnogih in velicij zaslug, ki si jih je verli gospod Terstenjak skozi več lét sosebno o preteklih dvéh létih pridobil, ko se je v Ptuj v dveh boleštnicah službo duhovniga pomočnika neutrudljivo opravljal, in z nevarnostjo svojiga lastniga zdravja in življenja več

²) Komisár bi se utegnil po mnogim pomenu te besede v slovenskim imenovati: pooblastník ali tudi zgol: oblastník, oskerbník, poróčnik, povódja, podvodja, poddržnik, odvoljene ali odvólník (kakor: najemnik namest najémanik) zaúpen mož ali zaúpník, poslaník (oprávník, namestník).

³) Pri predlogih pred, med, pod se zavoljo lepoglasja, kader se ni kake dvojlivosti bati, pred terdimi soglasniki d ispahne p.: prépolje namest: predpolje; ravno tako prerok, prestol, prekupec, mesteje, postopiti, i. t. d. namest: predrok, predstol, predkupec, medsteje, podstopiti i. t. d.; ali pa se tudi kak glásnik vmés dene, postavim: pré dasel namest predselo (Vorort, Vordorf). Kader se je pa kake dvojlivosti bati, se lepoglasje vmevnosti vkloni, postavim: podkovati, namest pokovati ali podokovati. Pis.

kakor 7000 bolnikom duhovno postrežbo brez odmikanja delil. Gromeči „živijo“ presvitlimu cesarju, ki za sluge tako pravično naplačuje, je sledil temu nagovoru. Potem je g. Terstenjak besedo poprijel in se je zahvalil narpoprej predsedniku, potem vsim pričujočim, ter je sklenul: Vse za Boga, mogočno in srečno ustavno Avstrijo in cesarja Franca Jožefa! Trikrat: živio! živio! živio! Mislili smo se že raziti, kada naprej stopijo še gimnazije povsem spoštovani ravnatelj, g. Miroslav Rigler, in se s kratkimi besedami blizo tako izrazijo: „Naj mi bo dopušeno, de Vam, častiti gospod, iz globočine mojega serca to čast vošim, ki Vam je skazana. Jaz in celo učevno telo se veselimo, Vas med seboj imeti. Napredujte u dobrem perzadevanju; tudi na novem polju, na katero ste stopili, bo obilno prilžnosti, za duševni blagor posamesnih ljudi in človečanstva skerbeti.“ Per razidenju se je od vseh strani slišalo: To je bila in serce gibajoča slovesnost. J.M.

Iz spodnega Štajera. Več županov si je že dalo slovenske pečate napraviti, če njim ravno urad nemške vziva. Gotovo so možje, kateri svoj nared ljubijo, cesarski besedi verjejo, in spoznajo, da čisto nemška pisarija ne bode predolgo veljala, da si table ali dilice, ktere se bodo pri uhodu in izhodu vsakega kraja postavile, tudi po ustavni pravici omislijo, tak da bode, kjer se po dvoje piše, na prvi t. j. desni strani vse po slovenski, in na zadnji t. j. na levi strani še le nemški. Tak je tudi državni in deželni zakonik pisan. Ž.

Iz Štajarskiga 13. kozoperska. Od strani vestnih slovenskih županov Celjskiga okrajniga poglavarstva so se že dolgo pravične pritožbe slišale, de v nekterih kerčmah večkrat noč in dan pokoja ni. In kaj je okrajno poglavarstvo storilo? V čisto slovenske županije, kjer 2 — 3 ure dalje nobeniga človeka ni, ki bi le nekoliko nemško znal, je policijski red samo v nemškem jeziku razposlalo! Ali se zamore s tem važni namen doseči? Že se pijanci s temi velikimi polami v gostivnicah norčujejo, in pravijo: „To ni cesarsko, ker ni slovensko; toraj storimo, kar hočemo, ker nič ne vemo, kaj de na totih velikih polah stoji. Župan naj kvanta, kar hoče: saj tudi ne vé, kaj na totih velikih polah zapisaniga stoji.“ Marsikteriga vestniga župana silna žalost tlači; pa vonder si ne more nič pomagati. L.

Št. Vid nad Ipavo 12. oktobra. Kakor povsod, je tudi v Ipavi grojzdje létas počasi zrelo, zlasti zavolj hladnih noč o prvi polovici kimovca; torej so Ipavci bendimo previdno odložili do konca mesca. Sliši se, de tudi v Bregu, kjer jim je navadno Sv. Mišel bendimo odpíral, so jo létas za 8 dni odložili. K veliki sreči smo imeli o drugi polovici kimovca stanovitno, čez dan in ponoči, gorák morník, pa brez dežja, de je grojzdje čez vse upanje sozrevalo, in de bomo imeli iz njega zlo dobro kaplico. Pridelalo se je za srednjo dobro létino, in nalilo doberčko sodov. Domači so novimu vinu postavili med sabo ceno 6 do 10 krajc. za bokal, tode le vunanji, kadar bodo pririnili, mu bodo pravo, nar berže nižji ceno naredili; le toliko je gotoviga, de ipavec — to je, vinski pridelk od tukaj do Gorice — bo o prihodnim létu, mnoge druge vina namestovaje, veliko novih v Ipavi še celo neznanih imén dobil; masličarjem ne gré tedaj še obupati. V.

Novičar iz Ljubljane.

Kmalo bojo volitve mestnih odbornikov vsih treh volitnih oddelkov dognane. Pretekli teden je opravil drugi oddelk svojo volitev popolnoma, predvčerajšnjim pa prvi oddelk svojo, razun 4 odbornikov, ki niso pri prvi volitvi čezpolovičnice glasov dobili in ki se bojo danas volili. Pri 2. oddelku sta le dva predpisano

čezpolovico glasov dobila, namreč g. Lukman Lambert, kupec, in g. Samasa Anton, posestnik in zvoznar, — osem naslednjih je bilo pri drugi volitvi izvoljenih, namreč g. Pahner Karl, kupec, g. Dr. Čuber Janez, profesor, g. Košir Janez, tesarski mojster, g. Novak Janez, korar, g. Dr. Kavčič Matvž, dvorni in sodijski pravdosrednik, g. baron Codelli Anton, grajšak, g. Holzer Karl, kupec in g. Dr. Rudolf Anton, dvorni in sodijski pravdosrednik. Večino teh izvoljenih mož je tudi vstavoljuba stranka na svoj nasvetni list za 2. in 1. volitni oddelk postavila; čudno je tedaj, da si nasprotna stranka zmagalo pripisuje! — tista stranka, ki vse žile natolcevanja in černenja napenja, vsaciga omadeževati, ki se kakor petelin na strehi ne suče po vsacim vetru, ampak se pošteno in očitno vstave derži in ne iše skrivé rakove poti po vodilih tistih „Bekennnisse eines Soldaten“, ki celó našiga poprejšnjiga miliga cesarja Ferdinanda I. napada in očita, da je svojim ljudstvom vstavo dal!! Bog obvari Avstrijo taci prijetlov, katerim je vstava tern v pēti; nevarniši so ji kakor drugi prekucneži, kateri nikdar zmagali ne bodo zató, ker jih je v celim cesarstvu, hvala Bogú! le mala kópica v primeri obilniga obilniga števila vstavni Avstrii zvestiga ljudstva. In zakaj se boji tista račja stranka vstavoljubih samostojnih mož v mestni odbor? Ali hoče spodkopati §. 1. od presvitliga cesarja podeljene srenjske postave, ki pravi; „Svobodna srenja je podlaga svobodne države?“ Ali misli, da se bo v županijskim zboru, ki nima s politiko opraviti, kakšna nevarna politika razodevala? Ali je ta stranka tako kratkih misel, da je že pozabila obnašanja Ljubljancanov v nar nevarniši dôbi predlanjskiga léta? Ali je morebiti ona bila, ki se je takrat očitno in krepko z besedo in djanjem na noge postavila za Avstrijo? Takrat ni bilo očitno ne duha ne sluha od nje. Ker zde ne more nikakor Slovincov omadeževati, da so „separatisti“, se pa spravlja čez vsaciga, ki se vstave derži in zraven tega v njeni rog ne trobi. Mi ne govorimo tukaj od izvoljenih odbornikov, katerih se ne prederznemo čerčiti, ker se ona gerdo obnaša z besedo in djanjem skrivé in očitno proti tistim poštemim možem, ki so bili zoper nje voljo v mestni odbor izvoljeni. Žalostno bi bilo, ko bi se duh te stranke v mestni odbor vrnil, vunder se tega ni bati, ker veliki večini izvoljenih odbornikov je ta stranka — gnjusoba! — Vernemo se k volitvam nazaj in povémo, da v 1. volitnim oddelku je bilo predvčerajšnjim 6 odbornikov s čezpolovičnico glasov izvoljenih, namreč: g. Gregel Franc, posestnik, g. Dr. Melzer Rajmund, Ljublj. bolnišnice vodja, g. Seunig Vincenc, posestnik, g. Burger Matvž, dvorni in sodijski pravdosrednik, g. Mühleisen Janez, kupec in g. Aichholzer Jožef, kupec. — Razun dveh kompanij so zapustili vsi vojaki domačiga regimenta Ljubljano; en bataljon je marširal v Gorico; namest njih je zde en bataljon lovcov (jagrov) tukaj, ki so iz Gorice prišli. — Ministerstvo pravosodja je pri vredništvu občniga državnega zakonika in vladniga lista v slovenskim jeziku na Dunaji g. Dr. Janeza Bučarja za prevodnika izvolilo; g. Dr. Bučar je vés pripraven za to službo. — Za gotovo smo zvedili, da je 6 županov iz Gorenskiga pritožbo in prošnjo našimu deželniemu g. poglavarju predložilo, da naj kantonske poglavarstva županijam v domačim jeziku dopisujejo, ker nemškiga ne razumejo. Radovedni smo slišati sklep g. deželniga poglavarja, nadjajoči se, da ker vstavno pismo tako razločno izgovori pravice vsaciga naroda, ne bo vstavoljubimu poglavarju težko stalo, pravični prošnji zadostiti.

Novičar iz mnogih krajev.

Zdej se spet govori, da shod vladarjev bo ne v Brencu, ampak v Hohenschwangau-u, kjer se bojo naš cesar in Parski, Saksonski in Virtemberski kralj snidili. Spet druge novice pa pravijo, da se bojo cesar iz Tiroljskiga v Lombardijo (na Laško) podali, maršala Radeckiga obiskat. Knez Švarcenberg, ministerstva predsednik, bo nek šel v Varšavo, Ruskiga cara obiskat. — Cesar so pred svojim odhodom iz Insbruka 2000 gold. ubogim podarili. — Ministerstvo vojske je ukazalo, da ima 22,000 vojakov z 3500 konji in 48 topovi se z armado zediniti, ki na Tiroljskim stoji, — Unidan je prišel patent vžitniga davka (Verzehrungssteuer) od vola (piva) in žganja za Ogersko, Erdeljsko, Horvaško in Slavonsko deželo na dan; za vedro vola se bo odrajtovalo 36 krajc. — za mnogoverstno žganje pa dača kakor v družih deželah.

Stefan, srečni kmet.

Resnična, podučena polna povest, ktero nej vsaki kmet bere in k sercu vzame, in vsak prijatelj ljudstva po mogočosti razširja. — Slovenskim kmetam v prid iz nemškiga prestavil Fr. Malavašič. V Ljubljani 1850. V založbi in na prodaj pri Edvardu Hohnu na starim tergu št. 157. Veljajo 20 krajc.

Ravno zde so prišle gori imenovane bukvice na svitlo, ki jih je g. Malavašič tako prijetno iz nemškiga v naš domač jezik prestavil, da v zapopadku in besedi zaslužijo veliko hvale. Kmetje si ne morejo prijetnišiga berila želeti za dolge zimske večere, v katerih po delu praznujejo. Sto in sto dobrih svetov bojo našli v teh bukvičah, ki niso le za kratek čas, temuč tudi za podúk. Če pa v vsim poterdimo ravnanje našiga Štefana, le s tem nismo ž njim edinih misel, zakaj de ni hotel župan biti. Gosp. Malavašič je s tem delam zopet pokazal, da mu slovenska beseda gladko teče, kakor le malokterimu, in gosp. Hohn se ne bo kesal, da je na svoje stroške to knjižico na svitlo dal, ki je po Blaznikovi navadi lično natisnjena.

Nov slovensk koledar.

Naš neutrudljivi rodoljub, kteriga „zvestoba do domovine se ne gane“ in se vseskozi v delih skazuje, g. Miroslav Vilhar je spisal slovenski koledar, ki je ravno zde v ličnim natisu pri žl. g. Kleinmajerju na svitlo prišel. Na 4 pôlah in pol obseže v osmirki nar poprej pratiko s pristavljenimi Krajskimi somnji; somnji družih slovenskih deželá so zad uversteni. Za vsaki mesec je zložil g. Vilhar eno pesmico, ktera izvira iz občutkov mnogoverstne létne dôbe. Zraven teh so pridjane še druge pesmi, basni in prilike. Vse je g. Vilhar sam zložil in tako očitno pokazal, kako vnet de je za povzdigo mile slovensine. Kar pa temu delu še večí slavo da, je blagi namen g. izdajatelja, ki je vse, kar se bo čez tiskarne stroške skupilo, v darilo slovenskim pisateljem domače zgodovine obljubil. — Hvale vredni koledar veljá 15 krajc. in je v hukvarnici g. Kleinmajerja na prodaj.

Pogovori vredništva.

Gosp. A. P. Lepa hvala za lepi sostavek »Od Bohinja kaj.« Kmalo ga bomo v Novicah natisnili. — Gosp. J. C. Tudi vaš sostavek od »podzemeljskih jam« bomo berž ko bomo mogli, z veseljem natisnili. — Gosp. J. K. Med belimi Krajski nabrane besede smo izročili g. pisateljem slovenskiga besednika; lepa hvala za ta dar.